

Europos LIETUVIS

Nr. 7 (2042) Londonas, 1989 m. vasario 22 d. XLIII

LIETUVA BE NEPRIKLAUSOMYBĖS — TAUTA BE ATEITIES

ŽMOGAUS TEISIŲ KOMISIJOS 45-oji SESIJA ŽENEVOJE

Metinė Žmogaus Teisių Komisijos Sesija prasidėjo sausio 30 d., Jungtinių Tautų Rūmuose, Ženevoje ir tęsis iki kovo 13 d., sesijoje daugiau nei 140 tautų delegatų ir tiek pat Nevalstybinių organizacinių atstovų.

Pereitais metais Sov. Sąjungos delegatų tarpe buvo lietuvis Rimgaudas Mališauskas, Sov. Lietuvos užsienio reikalų ministerio pavaduotojas. Be abejo, jis turėjo tada įtikinti Komisijos dalyvius apie Sov. Sąjungoje pradėto persitvarkymo „perestroikos“ nuoširdumą. To persitvarkymo pradžia buvo labai nedrąsi ir patys delegatai nebuvo tikri užimtos linijos pastovumu. Jų kalbos buvo persunktos konservatyviniu atspalviu. Neišvengė to nei R. Mališausko kalba, pasakyta dar prisilaikant Sovietinės tradicinės linijos.

Bet po tos Konferencijos, metų bėgyje, vyko „persitvarkymo“ evoliucija. Tai atsispindėjo ir R. Mališausko straipsniuose. „Tiesoje“ ir „Komuniste“, kuriuose jis iškėlė sistemos trūkumus, kaip pav., istorijos dėstyme mokyklose arba Žmogaus Teisių dualizmo, skirtumo tarp Sov. konstitucijos ir Tarptautinių sutarčių, kurias pasirašė ir Sov. Sąjunga.

45-oje Sesijoje vėl R. Mališauskas buvo Sov. delegatų tarpe.

Reikia manyti, kad Sov. Vyriausybė turi realų norą tęsti tą pradėtą persitvarkymo procesą ir sustiprinti pasiektas pozicijas, įtikinant užsienį pasiektais rezultatais. Pereitais metais buvo tikrai pažadai, kurie nekartą buvo jau padaryti tos pačios delegacijos, o šiais metais jie galėjo įrodyti faktais, ypač Baltijos Valstybėse.

Jeigu ir Žmogaus Teisių pripažinimas Lietuvoje tarptautine sąvoka per tuos metus yra sparčiai pažengęs, visgi visos tautos pavergimo klausimas lieka neišspręstas.

Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdis siūlo per A. Klimaitį, Europos Parlamentui, Lietuvos valstybinę egzistenciją Sov. Sąjungos rėmuose, kultūrinę, ekonominę autonomiją.

Per Lietuvos Laisvės Lygą lietuviai reikalauja politinės nepriklausomybės, Ribentropo-Molotovo pakto atšaukimo ir sov. kariuomenės pašalinimo iš Lietuvos, skelbiant laisvus rinkimus, JTO kontrolę. Ne autonomijos, bet nepriklausomybės reikia Lietuvai.

Šios Sesijos programos 9 paragrafe, kaip tik ir yra keliamas „Tautų laisvo apsisprendimo ir savivaldos teisė“. Naudodamiesi ta proga, mes iškėlėme Baltijos kraštų, Lietuvos, Latvijos ir Estijos populiarių organizacijų siekimus ir Sovietų Sąjungos Baltijos kraštų okupacijos padarytas skriaudas ir tragediją.

Lauksime Persitvarkymo tolimesnės evoliucijos. Turime pripažinti ir iki šiol jau pasiektas dideles nuolaidas, tautinių simbolių grąžinimą, religijos laisvės dalino atstatymo, žodžio spaudoje palaisvėjimo. Šie pasiekti rezultatai pakeitė gyvenimą, Lietuvoje.

45 metų vergija nėra pašalinta vienu metų bėgyje. Atrodo, kad Lietuvos gyventojai turės iš lėto priprasti ir prie Nepriklausomybės idėjos?

Prielaida

Ženeva, 1989.II.9 d.

Kardinolo V. Sladkevičiaus kalba

Po 50-ties metų pirmą kartą Kauno muziejaus sodelyje buvo švenčiama Lietuvos Nepriklausomybės paskelbimo šventė. Manoma, kad dalyvavo apie 250 tūkstančių žmonių. Buvo atidengta naujai atstatyta Laisvės statula. Į Lietuvos ir kaimyninių valstybių vėliavomis papuoštą aikštę buvo įneštas Akmuo iš kovų lauko už laisvę žuvusiems. Gaudžia trimitai. Giedamas Lietuvos Himnas. Kardinolas Vincentas Sladkevičius taria žodį į tautą:

— Lietuva Tėvyne mūsų.

Tu didvyrių žemė... —

Šitais žodžiais broliai ir seserys noriu pasisveikinti su jumis. Šiandien taip didingoje ir iškilmingoje valandoje, lygiai prieš 50 metų, 1939 m. vasario 16 d., aš kaip Jezuity gimnazijos abiturientas stovėjau kaip tik šitame Muziejaus sodelyje ir šventėme čia mums galimu iškilmingiausiu būdu Lietuvos nepriklausomybės šventę.

Po penkiasdešimt metų turui laimės vėl stovėti čia šitame Muziejuje kartu su jumis. Ką mes atsinešm iš praeities?

— Iš praeities tavo sūnis

Te stiprybę semia... —

Taip sako mūsų himno žodžiai. Ir iš tiesų, praeitis taip garbinga ir šlovinga mūsų tautos stiprina mus kiekvieną išlaikyti gyvą tautos dvasią, meilę tėvų ir protėvių žemei, tėvų protėvių kalbai.

Daug kas pasikeitė per tą laikotarpį, bet mums yra džiugu, kad mes vėl taip skaitlingai sugebėjome šiandien susiburti šiai nepriklausomybės šventei. Didžiąją

mes švenčiame čia šiandien ne kaip turimą nepriklausomybę, bet kaip norimą, kaip trokštamą, kaip laukiamą, kaip mūsų pačių pastangomis siekiamą. Ir mes tikime, kad nepriklausomybė nebus tik praeities dalykas, tik praeities reiškinys, prisiminimas, bet bus ir šių dienų mūsų tikrovė.

Nepriklausomybė istorijos žingsniais pamažu keliauja mūsų krašto link, ateis vėl į mūsų tėvų žemę ir mes pasijusime, kad esame ne tik Lietuva, bet ir laisva, nepriklausoma tauta.

Nepriklausomybė tai nereikia, kad niekam nepriklaustų. Nepriklausomybė, kaip tik reikia — priklausyti. Bet kam? Ne svetimiesiems, ne svetimam kraštui, bet savajam kraštui, savo tėvų ir protėvių žemei; priklausyti savajai tautai, priklausyti lietuviškai kalbai, lietuviškam žodžiui.

Ir tik tada, kada mes visa savo būtimi, visu savo gyvenimu tikrai priklausysime lietuviškam žodžiui, lietuviškam kraštui, tėvų ir protėvių žemei, tikrai ateis ir nepriklausomybė į mūsų gyvenimą.

Kol nebus mūsų pilnos priklausomybės mūsų tėvų žemei Lietuvai, kol mūsų širdys nebus suaugusios su tėvų ir protėvių žeme, su tėvų ir protėvių kalba, tol nepriklausomybė negalės ateiti į mūsų gyvenimo būtį, į mūsų širdis.

(Šie kardinolo Vincento Sladkevičiaus pasakytos kalbos fragmentai yra nurašyti nuo magnetofono juostelės — Red.).

Lietuvos Atstovo V. Balicko kalba

Lietuvos Atstovo Vinco Balicko žodis, pasakytas Londono lietuviams, Vasario 16-tos proga, 1989 m. vasario 18 d.

Pasisveikinęs atsilankiusius svečius anglų kalba, Atstovas tęsė:

Mieli tautiečiai. Sveikinu Jus Vasario 16-tos proga ir linkiu, kad nebeužilgo susilauktume savo lūkesčių ir troškimų išsipildymo.

Šiandien, minėdami 71-ją Lietuvos nepriklausomybės sukaktį, savo mintimis jungiamės su rusų prispaudą kenčiančia Lietuva. Reikšdami savo solidarumą mūsų tautai Tėvyneje ir pagerbdami bolševikinio smurto aukas, mes atnaujiname savo pasiryžimus visais būdais remti lietuvių tautą jos žūtibūtinėje kovoje už laisvę ir valstybinę nepriklausomybę. Mes tvirtai tikime amžinu Lietuvos gyvastingumu ir esame nepalaužiamos vilties, kad mūsų tauta, tiek daug kentėjusi, savo šventą tikslą pasieks.

Nors Baltijos valstybėse vyksta dideli įvykiai, tačiau sistema esmėje dar nesikeičia: Komunistų partija tebekontroliuoja sovietinę imperiją. Tiesa, Baltijos Valstybėse pranyko baimė. Prasiveržė atviri nuomonių pareiškimai, žmogaus teisių reikalavimai; iškelta daug gerų idėjų, pasakyta puikių kalbų, bet didžiausmo diena dar neatėjo... Kol kas visos sužadintos viltys yra tik iliuzija, o iliuzijomis gyventi negalima. Taigi, atrodo, kad prieš mus dar ilgas darbo ir kovų kelias...

Išvijos lietuvių pagrindinis uždavinys yra gyventi Lietuvai: ne su okupantu koegzistuoti, o egzistuoti lietuvių tautai. Tauta, kaip ir motina, neišsizada savo vaikų. Kaip nenustojame buvę savo tėvų vaikai, nors ir paliekame gimtuosius namus, taip nenustojame būti savo tautos vaikais, nors gyvename, o net ir gimstame svetimam krašte — mus jungia kraujo ryšys, kuris pasilieka tvirtesnis už gimimo vietą. Per tėvus mes siejames su kartų kartomis, kūrūsiais lietuvių tautos istoriją.

Svetimais keliais vaikščiodami, laimės nerasime. Tėvynės rūpesčiai mūsų tragišką padėtį palengvina, nes jie nutiesia tiltus į tikrosios tėviškos sodybas. Be abejo, sunku giedoti Viešpačiui giesmes svetimam krašte, sako psalmistas šv. Rašte. Todėl jis net prisiekia, primindamas mums tėvynės meilės būtinumą, kai jis sako: „Pirmiau man ranka tenudžius, negu aš tave pamiršiu ar išsižadėsiu, mano Tėvyne“.

Mozė kelionėse per dykumas rado savuosius paklydimo ir apsvylimo palaužtus, nes pažadėtoji žemė dar buvo toli... Taip, ir mūsų kelionė nėra lengva, bet atsiminkime, kad pavergtųjų mūsų brolių krašte ji yra dar sunkesnė.

Jau greit sueis 49 metai, kai Sov. Rusija, pasinaudodama slaptu susitarimu su Hitlerio Vokietija okupavo Lietuvą ir prijungė ją prie Maskvos. Totališkai pavergusi Lietuvių Tautą, ji kėsinosi ją surusinti ir paversti aklu Maskvos įrankiu. Nežiūrint to, kad Lietuvos teisę atstatyti savo nepriklausomybę pripažįsta visi geros valios žmonės, deja, Sovietams tautų teisė nerūpi. Jiems rūpi XX-tojo amžiaus Babelio bokšto statyba, kad per kitų lavonus galima būtų kurti komunistinę imperiją. Šis dalykas liūdesiu dvelkia. Bet ryžtas, o ne gedulas, mūsų ginklas. Nė vienos imperijos amžius nebuvo ilgas. Ne amžina bus ir Sovietų imperija.

Minėdami šiandien Lietuvos Nepriklausomybės aktą ir jo 71-ją sukaktį, nukreipkime pagarbą mintį į mūsų pirmatakūnus, kovojusius už Lietuvos laisvę. Pagerbkime tuos, kurie už Lietuvą žuvo. Atsiminkime su dėkingumu visus tuos, kurie veikliai gina teisingą Lietuvos bylą. Prisiminkime

visus Lietuvos draugus, kurie padeda mums vienu kitu būdu mūsų darbuose už Lietuvos laisvę. Pagaliau, stipriau suglauskime savo pačių gretas ir prisidėkime prie gerų darbų savo tautos labui. Pasaulyje neturi nutilti lietuvių reikalavimas, kad mūsų tautos valia, išreikšta Vasario 16-tos aktu būtų įvykdyta.

Tvirtai tikime, kad ji bus įvykdyta. Tokiais linkėjimais aš sveikinu Jus visus Vasario 16-tos dienos proga.

TELEFONU IŠ VILNIAUS

Vasario 17 d., 7 val. „Europos Lietuviai“ pasisekė susirūsti telefonu su Gabija Juozapavičiute-Petrauskiene, PLB Valdybos nare, esančia Vilniuje.

„EL“: — Ar galite pasakyti kiek iš Europos ir kiek iš JAV atvyko į Vilnių Vasario 16-tos dienos Šventei?

Gabija: — Iš 45-kių Sąjūdžio pakviestųjų atvyko trys iš Vokietijos ir 7-ni iš JAV.

„EL“: — Kaip praėjo Šventė?

Gabija: — Atvykome antradienį ir nuo to laiko, su mažom pertraukom, buvom liudininkais ypatingos Šventės Lietuvoje. Buvome Kaune visą traciadienį, čia dalyvavome Laisvės paminklo atidengime Kauno Karo muziejaus sodelyje, koncerte bei Neris ir Nemuno santakoje Tautiniame vakare, kuris tęsėsi iki 3 val. ryto. Kaune įvykusioje iškilmingoje Sąjūdžio Seimo sesijoje buvo priimta Seimo Deklaracija Lietuvos ateities reikalu. (Ją spausdiname atskirai). Ketvirtadienį grįžome į Vilnių. Buvome Rasų kapinėse. Valstybiniame dramos teatre vyko iškilmingas minėjimas, mokslinė konferencija apie Nepriklausomybės aktą, o vakare Katedros aikštėje vyko Šventinis koncertas.

„EL“: — Sakoma, kad Vasario 16-tąją šventę dauguma Lietuvos gyventojų. Galite „daugumą“ nusakyti skaičiais?

Gabija: — Kauno katedroje-bazilikoje ir prie jos buvo 5000 žmonių minia, o Kauno Karo muziejaus sodelyje, sakysiu, 250 tūkstančių žmonių dalyvavo. Vilniuje, Gedimino aikštėje, susirinko 80 tūkstančių minia.

„EL“: — Vasario 16-tos iškilmės vyksta priešrinkiminės kampanijos į deputatų tarybą fone. Ar būna jaučiamas rinkiminis rungtyniavimas tarp pro-Gorbačiovo Komunistų partijos ir Sąjūdžio kandidatų?

Gabija: — Ne. Priešingai. Jautėsi vienybė ir bendravimas. Vilniuje, kai Gedimino aikštėje bandė kalbėti komunistų partijos pareigūnas jis buvo minios nušvilptas. Tame pačiame mitinge kalbėjęs Antanas Terleckas buvo karštai minios priimtas. Tačiau po to vykęs iškilmingas koncertas buvo ruošiamas Komunistų partijos ir Sąjūdžio bendrai.

„EL“: — Koks bendras įspūdis?

Gabija: — Tiesiog stebuklinga! Esu labai laiminga, kad galėjau čia dalyvauti. Bendrai, visur jaučiamas laisvės troškimas, ypatingai masėse, ji aiškiai reikalauja nepriklausomybės Lietuvai.

SAJŪDŽIO SEIMO DEKLARACIJA

Kaune įvykusioje iškilmingoje Sąjūdžio Seimo sesijoje buvo svarstomos Lietuvos ateities gairės ir priimta ši Sąjūdžio Seimo deklaracija:

Lietuvių tauta niekada nesusitaikė su valstybės suvereniteto praradimu. Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdis reiškia tautos ryžtą taikiu būdu atkurti savo teises, gyventi nepriklausomai nuo bet kurio diktato. Sąjūdis žengia keliu į politinį, teisinį, ekonominį bei kultūrinį Lietuvos savarankiškumą. Sąjūdis, kaip tarp svarbiausių žmogaus teisių, deklaruoja Lietuvos piliečių teisę, nepriklausomai rinktis savas valstybinio gyvenimo formas. Šiandien prie atidengto Laisvės paminklo Vienybės aikštėje Kaune, Sąjūdžio Seimas prieš visą tautą prisiekė siekti šio tikslo. Trumpai jis nusakomas dviem žodžiais: LAISVA LIETUVA!

Lietuvos Atstovas V. Balickas ir DBLS pirmininkas J. Alkis Vasario 16-tos proga Lietuvių Namuose, Londone suruoštame priėmime.

(Apie Vasario 16-tos iškilmes Londone pranešimą spausdinsime sekančiame „EL“ numeryje.)

Foto: VIS

Valstybinės kalbos vartojimas

Sausio 25 d. Aukščiausiosios Tarybos prezidiumas paskelbė įsaką dėl LTSR valstybinės kalbos vartojimo.

Pagal LTSR Konstituciją lietuvių kalba yra Respublikos valstybinė kalba. Todėl ji turi būti vartojama Lietuvos TSR valstybės ir visuomenės organų veikloje, išskyrus ginkluotąsias pajėgas. Įmonės ir įstaigos, kur ligšiol buvo vartojama rusų kalba, turi pereiti į liet. kalbą per dvejus metus.

Sąjūdžio laimėjimai ir kliūtys TSRS rinkimuose

Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio kandidatai surinko daugiau balsų, negu kiti kandidatai sausio 15 d. rinkimuose į keturias vakuojančias vietas Lietuvos TSR Aukščiausioje Taryboje. Tačiau, dabar Sąjūdis turi įveikti kliūtis, kurios gali pakenkti Sąjūdžio kandidatams į visasąjunginį Liaudies deputatų kongresą. Visasąjunginiai rinkimai įvyks kovo mėnesį.

Sausio 15 d. rinkimuose du Sąjūdžio kandidatai laimėjo. Teisininkas Kazimieras Motieka surinko 69,4% balsų Raseinių rajone, o Zigmas Vaišvila — 62,8% vienoje Šiaulių rinkiminėje apygardoje. Tie nuosimčiai išvedami ne nuo balsavusiųjų skaičiaus, o nuo visų rinkėjų skaičiaus.

Pagal sovietinius įstatymus, tik tie kandidatai laimi, kurie surenka daugiau kaip 50% balsų visų piliečių, turinčių teisę balsuoti. Todėl du sąjūdiečiai, kurie nors ir savo rinkiminėje apygardoje surinko daugiausia balsų ir gal net absoliutinę daugumą balsavusiųjų, liko neišrinkti. Sąjūdžio pirmininkas Vytautas Landsbergis, kandidatavęs Vievėje, gavo 39,3% visų rinkėjų balsų. Kitoje rinkiminėje apygardoje, t.y. Šiauliuose, Kęstutis Kriščiūnas, Sąjūdžio Šiaulių miesto tarybos kandidatas, gavo 42%.

Kodėl Landsbergis liko neišrinktas? Siūlomos šios priežastys: 1) Landsbergio rinkiminei kampanijai buvo trukdoma, nes tik paskutinę minutę buvo duotas leidimas išspausdinti rinkiminius plakatus. 2) Vievėje gyvena nemažai lenkų bei gudų, kurie nebūtinai palaiko Sąjūdį. 3) Landsbergio stipriausias oponentas, vietinės kompartijos pirmasis sekretorius Jankauskas, aktyviai kandidatavo ir kai kurių žmonių tarpe yra populiarus.

Šiuo metu neaišku kas bus daroma su dviem vakuojančiomis vietomis į kurias nebuvo išrinkti nauji deputatai. LTSR Aukščiausios Tarybos prezidiumas šį reikalą spės: gali būti šaukiami nauji rinkimai, kuriuose dalyvaus du

kandidatai, surinkę daugiausia balsų, arba tos dvi vietos gali likti neužpildytos iki rudens, kada iš naujo bus renkama visa LTSR Aukščiausioji Taryba.

Po rinkimų į vakuojančias vietas LTSR Aukščiausioje Taryboje Sąjūdžio dėmesys bus kreipiamas į TSRS Liaudies Deputatų Kongreso rinkimus. Sąjūdžio vadai pasisako prieš režimo bandymus pakenkti jų remiamiems kandidatams. P.v., sausio 16 d. Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos prezidiumo sekretorius Jonas Gureckas per vieną Lietuvos televizijos laidą skundėsi, kad trūksta kandidatų į visasąjunginį kongresą ir ragino kolektyvus kelti kandidatus. Po jo komentarų, kolektyvai pradėjo kelti daugiau kandidatų. Anot Laurinkaus, toks didelis kandidatų skaičius apsunkins rinkimus.

Dirbtinai aukštas kandidatų skaičius gali tapti pretekstu apygardos rinkiminiam susirinkimams daryti kandidatų atranką prieš rinkimus, kad liktų tik keli kandidatai kiekvienoje apygardoje. Sąjūdis bijo, kad tokioje atrankoj Sąjūdžio kandidatai bus atmesti. Sąjūdžio seimo taryba sausio 17 d. posėdyje kaip tik tuo klausimu tarėsi. Ji priėmė kreipimąsi į LTSR Aukščiausiąją Tarybą, kad tokių rinkiminių susirinkimų nebūtų.

Žemiau spausdiname to kreipimosi tekstą. Neaiškios vietos pažymėtos (?).

KREIPIMASIS

Į aukščiausios Tarybos prezidiumo pirmininką V. Astrauską ir į rinkiminių apygardų komisijų pirmininkus.

1989 m. kovo mėn. 26 d. Lietuva rinks deputatus, kuriems patikės kovą už jos interesus Aukščiausiosios TSRS valstybinės valdžios organuose. Tai itin atsakingos pareigos todėl, kad teisinamasis (?) žmonių aktyvumas šios rinkiminės kampanijos metu(?), suprantamas jų siekimas, kad robotai demokratiškas įstatymas dėl TSRS liaudies deputatų rinkimų būtų bent kiek demokratiškai taikomas.

Įstatymo dėl TSRS liaudies deputatų 38 straipsnio pirma dalis numato, kad priimti sprendimą dėl iškeltų kandidatų pristatymo įregistravimui gali apygardos rinkiminis susirinkimas. Šis susirinkimas — tai abejotinai demokratiškais pagrindais deleguotų rinkikų grupelė, kuri nebūdama įgaliota visų apygardos rinkėjų, spės kuriuos kandidatus galima įrašyti į rinkiminius biuletenius, o kuriuos ne.

Mūsų nuomone, toks sprendimas tik visų apygardų rinkėjų teise, tik jų teise slaptų rinkimų metu pasisakyti kas tinkamai atstovaus Lietuvai. Numatomi apygardos rinkiminių susirinkimų rezultatai gali iššaukti rinkėjų protesto reakciją, netgi pačių rinkimų boikotavimą toje ar kitoje rinkiminėje apygardoje.

Aukščiau minėtas įstatymas sako, jog apygardos rinkiminiai susirinkimai gali būti, bet neprivalo būti šaukiami, ir kad registravimui pateikiamas bet kuris kandidatų į deputatus skaičius. Suprasdami, kad rinkimams Lietuvoje iš esmės vadovauja Lietuvos TSR Aukščiausioji Taryba, atsižvelgdami, kad apygardos rinkiminio susirinkimo institutai ypatingai (?) neigiamai vertina dar svarstomą (?) TSRS Konstitucijos pakeitimo ir papildymo projektą, palaikome Estijos TSR Aukščiausiosios Tarybos tarybų darbo skyriaus rekomendacijas rinkiminėms komisijoms ir kreipiamės į Jus, siūlydami nesiaurinti demokratijos Lietuvoje, ir išsiuntinėti analogiškas rekomendacijas mūsų respublikos rinkiminėms komisijoms.

Patys rinkėjai balsuodami išreikš savo nuomonę apie kandidatus, o jei nė vienas iš įtrauktų į biuletenį kandidatų nesurinko daugumos, teks netrukus surengti antrąjį rinkimų turą, paliekant biuletenyje pavardes dviejų kandidatų, surinkusių daugiausia balsų, t.y. nešaukti kandidatų atrankos tikslu apygardos rinkiminių susirinkimų.

1989 sausio 17 Seimo taryba
LIC

Kaunas ruošiasi krepšinio šventei

GEGUŽEJE SPORTO HALEI SUKAKS 50 METŲ

1939 metų gegužės 28 d. Lietuvos vyrų krepšinio rinktinė Kaune antrą kartą tapo Europos čempionalo nugalėtoja (pirmąsyk 1937 m. — Rygoje). Tai pirmas, tačiau vienas ryškiausių įvykių, Kauno sporto halės (šiemet gegužėje jai sukanka 50 metų) biografijoje.

— Tuomet, ruošiantis III Senojo žemyno pirmenybėms, visa Lietuva gyveno šiuo įvykiu. Dažnai Kauno gyventojai stengėsi prisidėti prie naujų sporto rūmų statybos, daug kas nemokamai talkino, organizuojant šį turnyrą. Veik visi vyriausybės nariai buvo čempionato organizaciniame komitete, operatyviai sprendė visus reikalus, iškilusias problemas, daug pastangų padėta, puošiant miestą, — prisimena Respublikinio sporto kombinato, tuometinis Kūno kultūros rūmų darbuotojas, šio renginio ruošimo dalyvis *Leonardas Falkauskas*. — 1939-ųjų gegužės 21 d. dar dažais ir laku kvepiančios Sporto halės aikštėje išsirikiavo Suomijos, Estijos, Latvijos, Lenkijos, Italijos, Prancūzijos ir varžybų šeimininkės — Lietuvos ekipos. Pagal apskaičiavimus halėje galėjo sutilpti 9000 žiūrovų, nes buvo daug stovimų vietų, o per atidarymo iškilmes prisigrūdę net 11000 žmonių. Tai buvo labai didelė sporto šventė, kurios metu išdygę daigai sukėlė didelę krepšinio entuziazmo bangą, į šio žaidimo mėgėjų būrį įsiliejo šimtai talentingų jaunuolių, ir, mano nuomone, tie daigai dar duoda neblogą derlių ir dabar...

Pažymint Europos krepšinio III čempionato ir Sporto halės 50-metį, Kaune gegužės antroje pusėje (tikslią datą dar reikia suderinti su TSRS aukščiausiosios lygos pirmenybių kalendoriumi) bus surengtas tarptautinis turnyras, į kurį bus pakviestos visos komandos, rungtyniaavusios prieš pusę amžiaus buvusioje Respublikos laikinojoje sostinėje. Jau įvyko pirmasis turnyro organizacinio komiteto,

vadovaujamo miesto LDT vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojo G. Krutulio, posėdis. Reikia atlikti nemažą įvairių pasirošimo darbų. Kas numatyta nuveikti? Į Kauną bus pakviesti, likę gyvi III Europos krepšinio piemenybių nugalėtojai iš JAV bei Australijos, FIBA, sąjunginių sporto žinybų, kaimyninių respublikų atstovai. Bus sutvarkyta ir papuošta aplinka prie Sporto halės, „sukaktuvinė“ taip pat pagražės bei atjaunės. Prie LVKKI centrinių rūmų kinetama vėl pritrivinti memorialinė lentą, skirtą I Tautinei Olimpiadai.

Apie kitus pasirošimo darbus mintimis dalijasi turnyro organizacinio komiteto pirmininko pavaduotojas, miesto kūno kultūros ir sporto komiteto pirmininkas *Pranas Majauskas*:

— Šis renginys turėtų tapti įsimeniančia švente ne tik kauniečiams, bet ir visos Respublikos sporto mėgėjams. Organizacinio komiteto nariai, gausus talkininkų būrys ruošia leidinį, skirtą III Europos krepšinio čempionato penkiasdešimtmečiui, rašomas ir bus išspausdintas Sporto halės metraštis, bus pagaminti šiam įvykiui skirti plakatai, ženklukai, gairės, vokai, specialūs atminimo medaliai, keramikinės ir porcelianinės lėkštės... Ruošiamės svečiai, užsienio žurnalistai.

Tiesa, prašysime Vyriausybę, kad Respublikinio sporto komiteto kompleksui būtų suteiktas S. Dariaus ir S. Girėno vardas.

...Kaunas ruošiasi pažymėti svarbią sukaktį įvykio, kuris prieš 50 metų paliko daug šiltų, įsimeniančių pėdsakų Lietuvos gyventojų, ypač jaunimo širdyse. Po dvejų metų pasaulio sporto visuomenė minės krepšinio žaidimo 100-ąsias metines. O ši būsima šventė „Krepšinio Respublikoje“ — lyg viena pirmųjų preliudijos gaidų mėgiamo žaidimo šimtmetinei sukakčiai.

Romualdas Zbormirskas
Vilniaus „Sportas“, 1989.I.28 d.

LIETUVA IR TARYBŲ SĄJUNGA LEMTINGAISIAIS LIETUVAI 1939—1940 METAIS

**JUOZAS URBŠYS
BUVęs LIETUVOS UŽSIENIO REIKALŲ MINISTRAS**

18

Jei žodžiai tuose memorandumuose buvo gal ir nevisai tie, kuriais čia po tiek metų tą reikalą dėstau, tai prasmė ir mintys neabejotinai tokios.

Vėl taip pat, kaip aną kartą, pasiprašiau nuvedamas pas NKVD srities viršininką ir laukiau. Savo raštą laikau po ranka, kad kai duris atidarys vesti, galėčiau tuoj jį pasiimti.

Ir šit vieną dieną subraška atrakinamos durys ir plačiai atsidaro.

— Pošli! (Eiva).

Išėjus pro duris.

— Ruki nazad! (Rankas už nugaros!)

Atvedė. Bet šį kartą ne pas viršininką. Pas pavaduotoją.

Pasakiau jam, ką andai buvau sakęs viršininkui, padaviau raštą, jis truputį jį paskaitė ir padėjo ant stalo. Paskiau liepė man eiti atgal prie durų ir ten sėstis ant specialiai kaliniams pastatytos kėdės. Visas didelio kambario plotas skyrė mus vieną nuo kito.

Už jo nugaros sienoje kabėjo didžiojo Felikso didelis portretas.

Pulkininkas (to laipsnio buvo jo antpečiai) nežinia kodėl pasisakė esąs tikras čekistas ir rūsčiai tarė man:

— Ką jūs čia prasimanėte rašinėti?

— Tarybinė kariuomenė, — sakau aš, — kaskart labiau artėja prie Lietuvos ir jau netoli tas laikas, kada Tarybų Sąjungos vyriausybei teks vėl užsiimti Lietuvos klausimu. Noriu tad atkreipti vyriausybės dėmesį į tokį to klausimo aspektą, į kokį gal būt kitas kas jos dėmesio neatkreips.

— Nesirūpinkite, vyriausybė ir be jūsų žino, ką reikia daryti. Be to, atsiminkite, jog Lietuvos partizanai kovoja ne dėl tokios Lietuvos, kokią jūs turite galvoje.

— Aš jus, pilieti viršininke, prašau tik, kad mano raštą persiųstumėt adresatui.

— Vesk atgal, — liepė pulkininkas sargybiniui.

14. Dvidešimt penkeri metai

Kad ir kaip izoliuojami, šifruojami, kaliniai per ilgą laiką susižino.

Taip ir Kirove išaiškėjo, kad tame pačiame kalėjime, dviejų stačiu kampu susikertančių koridorių vienuose kalime, be mano žmona, Marija Mašiotaitė-Urbšienė, buvęs Lietuvos ministras pirmininkas Antanas Merkys, jo žmona, jo sūnus, buvęs Estijos prezidentas Paets, jo sūnus advokatas Paets, buvęs Estijos kariuomenės vadas generolas Laidoner, jo žmona, buvęs Latvijos krašto apsaugos ministras generolas Janis Balodis, jo žmona, buvęs Latvijos užsienio reikalų ministras Vilhelms Munteris, jo žmona.

Kartą iš vienos kameros pasigirdo skardūs protesto šauksmai, trenksmingas bildesys, koridoriuje sujudo sukruto pareigūnai. Tai Estijos prezidento Paetso nervai nebeišlaikė, ir jis dingio iš mūsų akiračio.

Aš susirgau šlapioju pleuritu ir buvau išvežtas į Gorkį — į kalėjimo ligoninę. Pokario metais visi „kironiečiai“, be prezidento Paetso, kalime Ivanovo kalėjimo vienuose, be pavardžių, numeruoti, be susirašinėjimo su išorės pasauliu — tačiau šiaipjau režimas palengvintas, mityba soti.

1952 metais, bene vasario mėnesį, visi palengvinimai staiga nutraukiami, režimas vėl sugriežtinamas, atmosfera susloginama. Po kelių dienų — etapas.

— Rašei skundus, jog kaly be teismo, dabar turėsi teismą! — tokiais žodžiais išlydi mane iš Kirovo kalėjimo aukšto laipsnio puošėva pareigūnas.

Traukinys dunda, neša į nežinomą...

Maskva. Traukinys privažiuoja prie reguliaraus perono. Kalinio nebeslapsto, kaip iki tol. Keleiviams matant, laipina iš vagono, stato tarp dviejų ginkluotų kareivių su atkištais šautuvais ir, gali sakyti, demonstratyviai veda perono ilgiu, keleiviams stebint ir galbūt stebintis.

Įstumia į stacią vienam žmogui stovėti vienutę juodvarnyje.

Butyrkų kalėjimas. Numeris nubraukiamas — šaukia pavarde. Pusbadis maistas, visą naktį, kad ir nebeturėdamas ko klausti, pralaiko tardytojas, dieną draudžia ne tik miegoti, bet ir atsigulti, slogi paniekos ir bauginimo atmosfera — laužia iš piršto „bylą“. Žmoną, kaip vėliau teko patirti, privėdė prie rimtos ilgai trukusios psichinės traumos.

Psichinė sukrėtimo būklė apėmė generolą Laidonerį dar juodvarnyje, kelyje nuo stoties į kalėjimą — jis pradėjo šaukti, belsti, kažką balsiai dėstyti (kad tai jis, pažinau iš balso). Buvo girdėti, kaip kalėjimo kieme jį pirmą išlaipino iš juodvarnio ir vis kažką balsu tebedėstantį nusivedė. Ir jis dingio iš akiračio.

Teismo funkciją atliko, žinoma, už akių garsioji OSO (Osoboje soviesčanije — Ypatingoji taryba).

Juk tardymai slapsti, teismai taip pat slapsti.

Ir nieks nesužinos, už ką mes nuteisti.

(Vėlinės, 162)

Kalėjimo pareigūnas paskaitė OSO nuosprendį už lakios vaizduotės per dvylika kalinimo metų galiausiai sukurta „nusikaltimą“. Nuosprendis skambėjo taip:

„Už aktyvų dalyvavimą tarptautinės buržuazijos pastangose nuversti Tarybų valdžią“ (RSFRS Baudžiamojo kodekso 58-4 str.) toks ir toks nuteisiamas dvidešimt penkerius metus kalėti. Turtą konfiskuoti.

Paskaitęs ir rašto nuosprendį, pareigūnas liepė kaliniui kitoje rašto pusėje pasirašyti, kad raštas jam perskaitytas.

Kaip vėliau paaiškėjo, tokie pat kalinimo terminai buvo paskirti ir kitiems aukščiau minėtiems pabaltiečiams ir jų šeimų nariams.

Terminų atlikinėti suveža visus į Vladimiro kalėjimą.

Ten suveda į vieną kamara buvusį Lietuvos prezidentą Akeksandrą Stulginskį, buvusį ministrą pirmininką Antaną Merkį, jo sūnų, buvusį teisingumo ministrą ir Valstybės tarybos narį Stasį Šilingą, buvusį švietimo ministrą profesorių Juozą Tonkūną ir šių eilučių rašėją. Vėliau prie jų prijungė aukščiau minėtuosius Latvijos ministrus Janį Balodį ir Vilhelmą Munterį. Estai, kaip minėta, buvo dingę iš akiračio, Laidoneris mirė kalėjime, apie Paetsų, tėvo ir sūnaus, likimą neteko nieko girdėti.

Moteris — Merkiene, Balodiene, Laidonerienė, Munterienė ir Urbšienė suvedė taip pat į vieną kamara.

Stulginskis, Šilingas ir Tonkūnas pateko į Vladimiro kalėjimą iš Sibiro lagerių; ten jie buvo „nuteisti“ po dešimtį metų priverčiamųjų darbų, o kai tuos terminus atliko, tai OSO pridėjo jiems dar po 25 metus kalėjimo — kad gyvi iš to labirinto nebeišeitų...

Buvo sekmadienis, apie vidurdienį. Tylu, ramu. Koridoriuje nebesigirdi nei batų stuksenimo, nei kamerų durų varstymo, nei šiaip kokių garsų. Kalinys nesitiki tokią dieną staigmenų, jo krūtinė alsuoja laisviau. Anot poeto Jurgio Baltrušaičio

Jiestj iskra svieta v každom tme, —

Jiestj mig svobody i v tiurmie...

Staiga — sirenos, turbūt visos Vladimiro sirenos. Klausiamai susižvelgiame.

Kitą ar trečią dieną sužinome, kad mirė Stalinas.

Atslenka žinios, jog šen ten laisvą (kalinių), aišku. Šiausiai, matyt, kv balsai, durų varstymas, beldimas. Kamera pradeda lankyti įvairių pageidavimų.

Prašome susirašinėjimo su gimimi reikalu pareiškimus, nurodykite, ar patikrinsime, ar tie asmenys gyvena susirašinėti.

Aš nurodau savo tėviškęs adresu šeimomis. Ilgokai palaukus, kalėjimo asmenų ten negyvena. Rašau naują prašau nustatyti, kur jie dabar gyvena, gerokai laiko, tik tiek atsakytą: Ka metais. Tulune — vadinasi, Sibire, turėdamas 85-rius metus amžiaus.

Kad tėvas, brolis, dvi broliu priespaudos, bado, ligų ir šalčio Naujamiesčio miliciją, rytojaus ar negyvas, kad tėviškėje iš tikro nel...

1954 metų pavasarį išvedė iš Stasį Šilingą, juozą Tonkūną — vė...

Tų pačių metų rugpjūčio 27 dieną tiesa, išėjo tik generolo Laidonerio Paetsų likimas liko man nežinoma.

Paleido, bet į savo kraštą grįžti noli — svetimam mieste, plikas pastogės.

1954 metų rugpjūčio 31 dieną

Prokuratūros, Vidaus reikalų metų rugpjūčio 16 dienos nutarimu buvusieji Baltijos valstybių ministrai įsidarbinimo atžvilgiais. Prašome su darbingieji susiras darbo, o nedarb laukiame Vladimiras iki pareikalav žmonomis, našlė Laidoner“.

Atsakymo, žinoma, nesulaukus, susidomėjo mūsų padėtimi, suteiktą kam pačiame Vladimiro mieste, ka...

Tu pačių 1954 metų gruodžio 11 kitiems tos grupės asmenims) l dabartiniais pinigais, po 50 rublių.

1956 metų rudenį žmona ir aš Ministras pirmininkas Anta...

paguldytas į Vladimiro miesto ligo Invalidų namus Vladimiro srities r...

Ten jis ir paguldė savo kaulus. Paskutines paslaugas jam sutei...

buvo po kalėjimo apgyvendinta tu...

SUVERENITETO ILIUZIJA

LAIŠKAS IŠ KAIMO

Kritiškame straipsnyje apie Lietuvos TSR konstitucijos projektą, Sąjūdžio seimo tarybos narys ir teisininkas Kazimieras Motieka siūlo projektą atvesti kaip apgaulingą ir negarantuojantį Lietuvai tikro valstybingumo ir suvereniteto, praneša *Lietuvių informacijos Centras*. Straipsnis buvo išsiųstas Vilniaus universiteto lakraščiai „Tarybiniam studentui“, bet neaišku ar jis ten buvo atspausdintas. Spausdiname straipsnio pilną tekstą.

„Tapo žinoma, kad š.m. vasario pradžioje bus paskelbtas visaliaudiniam svarstymui LTSR konstitucijos pagrindinio įstatymo projektas. Parengusį projektą LTSR Aukščiausios tarybos komisija siūlo mums tokį Lietuvos statusą: 1-mas skirsnis, Lietuvos TSR suvereni valstybė TSR Sąjungoje. Vienok, ši deklaracija savo turiniu yra esmėje priešinga ir objektyviai negali būti įgyvendinta. Suverenitetas — tai visiškasis valstybių savarankiškumas vidaus reikalų ir užsienio santykių tvarkyme.

Tuo tarpu, TSRS konstitucijos 70 straipsnis skelbia, jog TSR Sąjunga — vieninga sąjunginė daugiatautalinė valstybė, sudaryta remiantis socialistinio federalizmo principu. Neliečiant istoriškai melagingų Lietuvos apsisprendimo, lygiateisiškumo bei savarankiškumo įstojant į TSRS pagrindų, reikia pasakyti, kad iš tarptautinės teisės pagrindinių principų yra žinoma, jog federalinėse valstybėse kiekviena atskira valstybė prieš visus jos konstitucijos tvirtinimus ir prieš visus iškilmingus pareiškimus, savo suvereniteto neišsaugos. Federalizmo principu organizuotoje valstybėje valdžios suvereniteto reiškėjas yra tik visa sąjunga, bet ne valstybė esanti tos sąjungos sudėtyje.

Sąjunginė respublika Lietuva TSRS sudėtyje yra surišta sąjungine konstitucija ir turi klausyti visų jos įstatyminių normų. Esanti tokioje sąjungoje, respublika išlaiko ne savo suverenitetą, o tik tai, kai kuriuos grynai formalius, bet ne faktinius valstybinius

reikalavimus neramumai, sukilimai. Zekų Vladimirio kalėjime — kamara siekia įnirtingi su neveda į gardą pasivaikščioti.

tygo komisijos, klausinėti, kaip kas, skundų

is. Po kurio laiko apskelbiama: paduokite tuo asmenų, su kuriais norite susirašinėti, mes troytais adresais, ir jei taip, galėsite su jais

es ten gyvena mano tėvai ir du broliai su savo areigūnas praneša: niekas iš mano paminėtų eiskimą — jeigu niekas iš jų ten negyvena, tai duoti man jų naujus adresus. Į tai, praslinskus ūrbsienė (mano motina) mirė Tulune 1950

savo noru, aišku, ji ten nuvažiavo numirti,

rolaitis mirė deportuoti taip pat Sibire nuo

ad kitas brolis, pašauktas 1946 metais į

ą dieną buvo atiduotas palaidoti saviesiems

savųjų, sužinosiu tik išėjęs iš kalėjimo.

kameras su daiktais Aleksandrą Stulginskį,

lpaaiskėjo, kad juos paleido.

leido ir kitus lietuvius, latvius ir estus. Iš estų,

pna. Jos vyras, kaip sakytą, mirė kalėjime, o

leido. Pasilikome tad Vladimire. Gyvenk kaip

ilvikas, dvasiškai ir fiziškai nualintas, be

šme tokią telegramą

„Tarybų Sąjungos Ministrų Tarybai

savarankiškumo požymius: vėliavą, himną, kalbą, ir panašiai. Tačiau šie požymiai neturi nieko bendro su deklaruojamu valstybės suverenitetu. Federacijoje sudaryta vieninga sąjunginė pilietybė, vieningi sąjunginiai valstybės organai, ir t.t. Todėl visasąjunginės respublikos teisėtvara nustoja būti suvereni ir nepriklausoma. Ji neturi suverenių valdžios ir valdymų organų. Bendrai, vienintelė valdžia čia taip pat organizuota, kad visi valstybinės, ūkinės, socialinės veiklos sprendimai yra gaunami kaip bendrų sąjunginių ir atskirų valstybinių organų bendradarbiavimo rezultatas.

Mūsų tautai gerai žinant Lietuvos valstybingumo ir suvereniteto tragišką likimą 1939 metais ir nemažiau gerai suprantant, kad siūlomo mums LTSR konstitucijos projekto 7-to skirsnio nuostatai yra ne kas kita kaip priemonė sudaryti Lietuvos suvereniteto regimybę, kurio faktinai nėra ir net teoriškai federalizmo sąlygose negali būti. Todėl iki veiks TSRS konstitucijos 70-tas straipsnis, į mums siūloma LTSR konstitucijos projekto 7-tojo skirsnio nuostatą reikia žiūrėti ne kaip į pagrindinio įstatymo realiai įgyvendinamą deklaraciją, bet kaip aplinkybę kurios nėra. Pastarąjį teiginį patvirtina kiti TSRS konstitucijos straipsniai (čia 23-čias straipsnis 1988 metais pakeistas, 113-tasis straipsnis ir kiti).

Einant persitvarkymo „baltųjų dėmių“ pusėje likvidavimo ir tautos atgimimo keliu šiandien mes turime pasakyti TSRS konstitucijai ryžtingą ne. Kovoje už tikrą, realų Lietuvos suverenitetą, mes turime nepripažinti TSRS ir Vokietijos 1939-40 metų sutarčių, taip vadinamų Molotovo-Ribentropo, Stalino-Hitlerio paktų pagal kuriuos Lietuva pateko TSRS intereso „sfera“. Mes taip pat turime nepripažinti 1940 metų liaudies seimo nutarimų dėl Lietuvos paėmimo į TSRS sudėtį. Reikia sutelkti visas mūsų tautos jėgas ir siekti, kad LTSR Aukščiausia taryba pripažintų neteisėtai ir panaikintų prievarta mums primestus tuos nutarimus. Tikrai tokį sprendimą priėmė mes būsimie laisvi nuo primestų mums TSRS konstitucijos pantių ir turėsime realias galimybes priimti savo parlamente tokią konstituciją, kuri atitiktų mūsų tautos tikruosius norus ir lūkesčius. Žudytą, kankintą daug iškentėjusį mūsų tautą tegul telkia jėgas ir vienija, o atgimimas suteikia drąsos, ištvermės ir ryžto atkovoti mūsų tautai tikrąjį suverenitetą ir valstybingumą.“

Kazys Motieka
1989 sausio 24 d.

Lietuvaitė Lordų Rūmuose

Lordų Joseph ir Margaret Kaganų kvietimu Anglijoje lankėsi Vilija ir Vilimas Čiurinskai iš Kauno.

42 m. amžiaus Vilija Čiurinskienė yra Vytauto ir Elenos Rinkevičių duktė, kurie rizikuodami savo ir šeimos gyvybę 1943 m. paslėpę globojo Juozą Kaganą, jo žmoną Margaritą ir jo motiną Mirą.

Už šį pasiaukojimą Vytautui ir Elenai Rinkevičiams Izraelyje veikiantis *Yad Vashem Holocaust* komitetas, kaip karo metu išgelbėjusiems žydus, paskyrė aukštą žymenį-medalį su įrašu. Tačiau jie jo atsiimti nesuspėjo, nes, žmonai mirus anksčiau, 1982 m. mirė Vytautas Rinkevičius. Todėl tėvams paskirtą žymenį atsiimti iš Lietuvos atvyko duktė Vilija ir jos vyras Vilimas. Atvykę į Angliją Čiurinskai apsisistoję Lordų Kaganų erdviame bute Londone. Apžiūrėję Londoną ir apsilankę Lietuvių Namuose jie išvyko į Šiaurės Angliją, Yorkshire, kur apsisistoję Lordų Kaganų namuose. Apie Vilijos misiją ir jos tėvų žygdarbių plačiai aprašė „Yorkshire Evening Post“ dienraštis ir paminėjo Šiaurinės Anglijos TV stotis.

Vasario 13 d. Britų parlamento Lordų rūmuose įvyko iškilmingas žymenio-medalio su įrašu įteikimas. Svečiai rinkosi Lordų rūmų priėmimo kambariuose. Atvykusiųjų tarpe matėsi buvęs D. Britanijos ministeris pirmininkas Harold Wilson (dabar Lord Wilson) su ponija, daugelio knygų autorius — Gilbert, Izraelio kultūros ministerijos atstovė, kardinolo Basil Hume atstovas, skulptorė E. Gaputyte ir R. Baublys. Taip pat dalyvavo lietuviai-žydai gyvenantieji Londone, Lordų Kaganų ir jų sūnaus bičiuliai.

Pas mus čia šįmet labai švelnus oras. Nors turėtų būti viduržiemis, bet tikros žiemos dar nematėme. Skačiau vietiniame laikraštyje, kad netoliese pora strazdų jau susiporavo ir ruošia lizdą kiaušiniams dėti.

Pasirodo, kad ir mūsų Lietuvoje yra palyginamai šiltas oras, temperatūra vis sukasi apie 5C ir labai šlapia. Mūsų žemdirbiai yra susirūpinę, kad jeigu žiemkenčiai jAVai per daug sužels, kad atėję šalčiai gali pakenkti derliui, o tada gali ir duonos pritrūkti.

Atrodo, kad Lietuvoje ne vie tik gamtoje vyksta pasikeitimai, bet ir pats krašto gyvenimas. Lietuviai ne tik kad dabar atvirai šneka ir rašo, bet suradę anksčiau paslėptus tautos paminklus, vėl atstato senoje vietoje. Kaune, Karo Muziejaus sodelyje, jau daug kas kalba apie mūsų tautos praeitį, taip ilgai paniekintą.

Girdžiu, kad visa tauta ruošiasi, kaip seniau, paminėti Vasario 16 d. Bus organizuojamos didžiulės eisenos, mitingai ir ta proga laukiama svečių iš kitų respublikų ir užsienio. O gi pernai, tuo metu budėjo Sovietų armijos daliniai, kad kas nors neiškeltų trispalvės ar nesugiedotų Tautos himno...

Deja, girdisi, kad tas daug kam nepatinka. Biurokratai vis dar tebesėdi senose vietose. Kompartijoje vis dar daug senos tvarkos gorbintojų, kurie bijo daug ko netekti. Skaitant dabartinę Lietuvos spaudą, matosi iš laiškų ir straipsnių, kaip sunkiai toji M. Gorbaciova paskelbta demokratijos idėja pasiekia dienos šviesą. Net į būsimą TSRS parlamento deputatų rinkimus, kai kuriose vietose, demokratinį principą neprisilaikoma. Ten sėdintieji biurokratai-sukčiai praveda savo kandidatus. Tačiau „The Independent“ korespondentas iš Vilniaus praneša, kad daugumoje gal tik Sąjūdžio kandidatai bus išrinkti. Girdi net kompartijos pirmasis sekretorius A. Brazauskas gali būti neišrinktas.

Tas pats „The Independent“ korespondentas praneša iš Vilniaus, kaip prėjusį sekmadienį (vasario 5 d.) po 40 metų, Vilniaus katedra buvo vėl pašventinta. Tą ceremoniją iškilmingai atliko vysk. Steponavičius, kuris virš 27 metus buvo valdžios ištremtas iš Vilniaus. Sako tos apeigos buvo atliktos nepaprastai iškilmingai, religinėje ir tautinėje dvasioje. Katedroje sutilpo apie 5000 žmonių, o tiek pat klausėsi pamaldų Katedros aikštėje. Tvarką palaikė LPS atstovai.

Kitas įdomus įvykis, apie kurį teko skaityti Lietuvos spaudoje įvyko Maskvoje, kur garsioje Kolonų salėje

buvo Kristijono Donelaičio minėjimas. Jame be kitų Sovietų kultūros atstovų dalyvavo ir M. Gorbaciovo žmona Raisa. Visi kalbėtojai labai palankiai atsiliepė apie Lietuvį tautą. LTR kultūros reikalų ministeris Šepetys net įsidrąsinęs pareiškė, kad reikėtų Donelaičio gimtinei grąžinti jos lietuvišką pavadinimą (kodėl jis nepareiškė grąžinti Lietuvai visus lietuviškus Rytprūsius). Minėjimas buvo baigtas sugiedant Lietuvos himną.

Nežiūrint į tai, kad Baltijos valstybėse yra išsikovota daug laisvių, bet kai reikalai atsiranda Maskvoje, ten dalykai vyksta kitaip. „Komjaunimo Tiesa“ didele antrašte skelbia „Devynios valandos valstybiniai TSRS liaudies švietimo Komitetai“. Maskvoje vyko liaudies švietėjų suvažiavimas, kuriame taipogi buvo svarstoma Lietuvos atstovų patiekta rezoliucija, dėl pertvarkymo švietimo Lietuvos mokyklose. Tame laikraštyje per 7 skiltis aprašyta kaip nedemokratiškai rusų buvo tvarkomi posėdžiai. Nors Lietuvos rezoliuciją rėmė Baltarusijos, Gruzijos, Moldavijos, Kazachijos ir Uzbekijos atstovai, bet dėl centro vadovybės machinacijų, lietuvių pasiūlytos rezoliucijos tik vienas punktą buvo priimtas. Tas rodo, kaip reikalai tvarkomi biurokratų dominuojančiose ministerijose Maskvoje...

Įdomu sužinoti, kad Lietuvoje pradėjo atsikurti daug dar Nepriklausomybės laikais veikusių organizacijų. Bronė Vainauskienė „G.K.“ rašo, kad jų atsirado tiek, kad yra mažai vilties viename visuose parengimuose būti, pamatyti, išgirsti. Tai yra sveikas demokratinio gyvenimo pažymys. Bet kad tik tie mūsų broliai Lietuvoje per daug nesusiskaldytų. Dar jų laukia dideli darbai, kad atstatytų mūsų krašto laisvę

Nori atšaukti Klimaičio įgaliojimus

Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio seimo tarybai

Š.m. sausio 12 d. Laisvosios Europos radijo stotis, transliuojanti savo laidas į Lietuvą, supažindino klausytojus su katalikiškame Darbininke atspausdintu straipsniu iš kurio sužinoje, kad jau praėjusių metų gegužyje VLIKas įspėjo savo atstovą Europos Parlamente Algį Klimaitį pakeisti savo požiūrį į Estijos, Latvijos, Lietuvos bylos sprendimą. Analogišką įspėjimą ponui Klimaičiui įteikė ir Pabaltijo Santalka. Kadangi Klimaitis ir toliau piršo Europos Parlamentui idėjas, kenkiančias Pabaltijo tautų laisvės reikalui, gruodžio 19 d. VLIKas ir Pabaltijo Santalka atėmė iš pono Klimaičio visus įgaliojimus Europos Parlamente. Buvo pašalintas iš VLIKo.

Kodėl apie tai lietuvių tauta sužinojo praėjus vos mėnesiui? Dalis visuomenės jau seniai reiškia savo nepasitenkinimą į Lietuvą transliuojančių radijo stočių laidų turiniu. Paskutinė žinia apie Klimaitį sustiprina tautos pasipiktinimą.

Š.m. sausio 3 d., ponas Klimaitis gavo plačius įgaliojimus iš Estijos Nacionalinio Fronto ir Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio. Kas tas ponas Klimaitis, ir ką jis atstovauja? Kokie jo siekiai? 1987 m. tarybinė lietuvių spauda nekartą užspulė poną Klimaitį. Praėjusiais, 1988 m. pakeitė į jį požiūrį. Spalio, lapkričio ir gruodžio-sausio mėnesiais ponas Klimaitis buvo pakviestas į Lietuvą. Buvo taip pat Taline ir Rygoje. Nepasisekė jam tik Rygoje. Latviai nedavė Klimaičiui jokių įgaliojimų.

Klimaitis važinėdamas aiškina, kad Maskva atsisakiusi jį priimti. Tačiau, iš patikimų šaltinių patirta, kad Klimaitį buvo priėmę aukšti rusų valdininkai. Kieno valią vykdė ponas Klimaitis rodo jo interviu atspausdinta š.m. „Atgimimo“ antrame numeryje. Jau kuris laikas plačiai kalbama apie tai, kad Maskva bus priversta galų gale surasti slaptuosius Molotovo-Ribentropo pakto protokolus. Kadangi Molotovo-Ribentropo pakto 50 metinių progą Lenkijoje demokratiniai sluoksniai ruošia politinę akciją, Maskva nori užbėgti lenkamams už akių, paskelbti paklą nusikalstamu dokumentu, neturiniu jokios galios nuo pat jo pasirašymo. Vadinasi, Molotovo-Ribentropo paklas paskelbtas nusikalstamu dokumentu. Tačiau... Hitlerio-Stalino sąmokslas

Vasario 16-tosios dienos proga Vilija ir Vilimas lankėsi Lietuvių Namuose suruoštame priėmime, o vasario 20 d. jie grįžo į Lietuvą. ELR.

ir Nepriklausomybę. To bus galima pasiekti tik visų sąjungtomis pastangomis. Deja, kai kurių paskutinių savaičių įvykiai kelia susirūpinimą. Gaunasi įspūdis, kad jau atsiranda tam tikras jėgų susiskaldymas. Per paskutinį Lietuvos Laisvės Lygos mitingą Vilniuje, tarp gražių ir patriotinių kalbų, buvo ir skaldančių mūsų brolių pastangas kovoje už mūsų tautos teises ir laisvę. Žinoma, mums čia gyvenant užsienyje, nelengva spręsti kodėl taip yra; bet visiems turėtų būti aišku, kad mūsų tautos reikalai dabar turi stovėti aukščiau nei bet kokios asmeninės ar organizacinės ambicijos.

Skaitant JAV lietuvių spaudą buvo man labai įdomu matyti Vytauto Skuodžio straipsnį tilpusį „Draugo“ Nr. 231. Jis ten analizuoja dabartinę padėtį tiek Lietuvoje, tiek išeivijoje ir prieina išvados, kad persitvarkymas yra reikalingas ne tik Lietuvoje, bet ir mūsų gyvenime užsienyje. Jis sako:

„Dabartiniai įvykiai Lietuvoje verčia iš pagrindų pertvarkyti visą mūsų išeivijos organizuotą veikimą. Nei dienos, nei valandos negalima delsti, kad mūsų pagrindinės organizacijos — VLIKas, PLB ir ALTas tuojaus surastų bendrą kalbą...“ Ne nepriklausomybės atgavimas Lietuvai šiuo metu yra svarbiausias dalykas, o išsaugojimas to, kas einant keliu į laisvę jau yra pasiekta, ir pasiekimas to, kas dabartinėje Lietuvos situacijoje dar įmanoma pasiekti...“

Manau, kad Vytauto Skuodžio galvojimą mums reikėtų labai rimtai vertinti. Nes jis dar tik neseniai iš Lietuvos yra atvykęs, o už savo lietuvišką darbą ilgai Sovietų kalėjimuose yra kentėjęs.

P. B. Varkala

pasekmės paliktos galioje, t.y. trys Pabaltijo valstybės lieka integrale Rusijos imperijos dalimi.

Šiam uždaviniui įgyvendinti, Maskva pasikvietė poną Klimaitį, kuris tikimasi turi nemažą patyrimą mulkinant vakariečius, išrinktus į Europos Parlamentą. Klimaičio aiškinimu, Molotovo-Ribentropo paklas „nekokrektiškas“. Ne nusikalstamas tarptautinis dokumentas, o tik nekokrektiškas. Tai turbūt naujadaras tarptautinės teisės žodyne. Kelių suverenių valstybių okupacija, jų inkorporacija, gyventojų fizinis ir dvasinis genocidas yra nekokrektiškas aktas. Ką daryti su šiuo nekokrektišku tarptautiniu dokumentu?

Klimaitis turi savąjį receptą, tik ne labai originalų: partijos paruoštas Estijos, Latvijos ir Lietuvos TSRS konstitucijas reikia priimti šių respublikų Aukščiausiosios Tarybos sesijose ir nesimpatiškas Molotovo-Ribentropo paklas išnyks, o aneksija pasiliks. Bent jau Maskva tuo bus patenkinta. O ponas Klimaitis ruošiasi įtikinti estų, latvių ir lietuvių tautas, kad naujomis konstitucijomis respublikų politinis statusas bus visiškai suderinamas su tarptautine teise. Pripažįstama, kad trys Pabaltijo valstybės bus aneksuotos, tačiau Aukščiausiosios Tarybos deputatams pakėlus rankas už šiek tiek reformuotas Stalino ir Brežnevo Pabaltijo tautoms padovanotas konstitucijas, šios valstybės taps savarankiškomis ir suverenomis...

Štai kokius klaidžiojimus girdime 1989 m. sausio mėn. Šią poziciją palaimina sausio 3 d. Sąjūdis, davęs ponui Klimaičiui įgaliojimus. Kaip visą tai suderinti su nesenomis Sąjūdžio deklaracijomis? Vasarą Sąjūdis tikino, kad reikia vienyti su mūsų emigrantais, nes mes ir jie sudarom lietuvių tautą. Kadangi mūsų emigrantai atėmė iš Klimaičio visus įgaliojimus, Sąjūdis, laikydamas save sudėtine tautos dalimi, privalo anuliuoti savo sausio 3 d. tam ponui duotus įgaliojimus. Sie įgaliojimai be abejo bus panaudoti prie lietuvių tautą, prieš jos siekimą laisvės ir nepriklausomybės. Įspėjame, kad ponui Klimaičiui pradėjus realizuoti savo užmačias Maskvos aneksuotoje Lietuvoje, mūsų organizacijos atsakys plačiomis politinėmis akcijomis Vilniuje ir kituose Lietuvos miestuose.

Lietuvos Laisvės Lyga,
Lietuvos Inicijatyvinė Helsinkio
Nutarimams Remti Grupė
Lietuvos Tautinė Jaunimo Sąjunga—
Jaunoji Lietuva
Vilnius, 1989 m. sausio 17 d.

Europos LIETUVIS

EUROPE'S LITHUANIAN — Lithuanian Weekly

REGISTERED AS A NEWSPAPER AT THE POST OFFICE

Printed and Published by Lithuanian Association in Gt. Britain and Lithuanian House Ltd., 2 Ladbroke Gardens, London W11 2PT, England
Tel.: 01-727 2470. Telex: 261947 SOS G. FAX: 01-727 3045

Leidžia D. Britanijos Lietuvių Sąjunga ir Lietuvių Namų Akc. Bendrovė

Prenumeratos kaina metams: Didžioje Britanijoje — 18 svarų;

Užsienyje — 22 svarai (Vokietijoje 70 DM) oro paštu.

Vienoj skiltyje įdėto skelbimo kaina 10.00 svarų už 25 mm. Didesni skelbimai atitinkamai brangiau. Už laikraštį kieno nors spausdinamų skelbimų turinį nei leidėjai, nei redakcija nesiima atsakomybės

Redaguoja redakcinis kolektyvas. Vyr. redaktorius Vladas Dargis.

Redakcija rankraščius taisy ir trumpina savo nuožiūra. Nepanaudoti rankraščiai, jei iš anksto dėl to nesusitarta, negrąžinami.

Atspausdinti straipsniai išreiškia autorių, ne redakcijos ar leidėjo nuomonę.

Lietuvių Kronika

KAS—KADA—KUR

1989 m.

Vasario 25 d. — Vasario 16 d. Minėjimas Nottinghamame.

Vasario 26 d. — Derby skyrius ruošia Ukrainiečių klube Vasario 16-tos dienos minėjimą.

Kovo 11 d. — Nottinghamo skyriaus susirinkimas Latvių klube, 6 val.

Balandžio 8-9 — DBLS-gos ir LNB-vės metinis atstovų suvažiavimas Lietuvių Namuose Londone.

Birželio 5 d. — priėmimas Britų Parlamento rūmuose. Priėmimo šeimnininkas Tom Sackville MP; ruošia Baltų taryba D. Britanijoje. Įėjimas 12.50 sv.

Birželio 23-25 — Europos Lietuvių Dienos vasario 16 Gimnazijoje Hüttenfelde, V. Vokietijoje.

Liepos 7-10 dienomis — kraštų pirmininkų konferencija Vasario 16 gimnazijoje, Vokietijoje.

Liepos 29 iki rugpjūčio 5 d. — Jubiliejinė skautų stovykla Sodyboje.

Liepos 30 — rugpjūčio 6 d. — Europos Lietuviškųjų Studijų savaitė Švedijoje, Gotlando saloje.

Rugpjūčio mėn. — (dienos bus paskelbtos vėliau) Pavasario ansamblio koncertas Londone ir Derbyje.

AUKOS SPAUDAI

E. Blažys — 3.50 sv.
V. Ašmenskas — 2.00 sv.
M. Ramonas — 0.50 sv.
F. Matūza — 4.50 sv.
J. Kandelis — 2.50 sv.
K. P. Bražinskas — 2.50 sv.
K. Pažėla — 5.00 sv.
Aukojusiems nuoširdžiai dėkojame.

AUKOS TAUTOS FONDUI

N. Butkus — 20.00 sv.
V. Motūza — 5.00 sv.
A. Heid — 3.00 sv.
Nuoširdžiai dėkoja

TFA D. Britanijoje

I-masis SKYRIUS

SUSIRINKIMAS

Kovo 4-tą šaukiamas DBLS-gos I-jo skyriaus narių metinis susirinkimas, parapijos svetainėje (prie bažnyčios) 18 val.

Dienotvarėje: valdybos ir atstovo į Sąjungos metinį suvažiavimą rinkimai.

Valdyba

DERBY

MINĖJIMAS IR SUSIRINKIMAS

Šiuo pranešame, kad vasario mėn 26 d. DBLS-gos Derby Skyrius rengia kuklų Vasario 16 d. minėjimą, po kurio bus skyriaus narių metinis susirinkimas.

Minėjimas bei susirinkimas įvyks ukrainiečių klubo patalpose 27 Charnwood St. Derby, 13.00 val.

Visus vietas bei apylinkės tautiečius ir svečius maloniai kviečiame tiek į minėjimą, tiek į susirinkimą gausiai atsilankyti.

Sk. Valdyba

Mano geriausiajam draugui, kovojusiam prieš Stalino raudonarmiečius Rytuose ir prieš Hitlerio smogikus Vakarų fronte, Antanui Pakrosniui mirus, siunčiu širdingiausią užuojautą jo našlei Marytei ir sūnui Tomui

A. Gečas

A.A. Adomui Petkevičiui mirus, reiškiam užuojautą jo šeimai Lietuvoje, jo broliui Antanui, broliams Petrui ir Jonui, Irenai ir Andreaičiui Anglijoje

Wolverhamptono Moterų Draugija

PADEKA

Visiems bičiuliams ir pažįstamiems, kurie mūsų brangiam sūnui Romui Andrejauskui tragiškai žuvus pareiškė užuojautą ir paguodė — nuoširdžiausiai dėkojame.

VI. ir H. Andrejauskai

MANČESTERIS

ŠV. KAZIMIERO MINĖJIMAS

Kovo 4 d., šeštadienį, 6 val. v. MLK Bendrija rengia M. Lietuvių klube šv. Kazimiero minėjimą. Paskaita V. Bernatavičiaus.

Prašome visus gausiai dalyvauti.

MLK B-jos Valdyba

NOTINGAMAS

VASARIO 16 MINĖJIMAS

Vasario 25 d. Ukrainiečių klubo salėje, 30 Bentnick Road, Hyson Green, DBLS Nottinghamo skyrius ruošia plataus masto Vasario 16 minėjimą.

Programoje: P. Anužio paskaita. Iš Škotijos atvyksta Canty šeimos dūdų orkestras. Pasirodys stiprios vietinės meninės pajėgos. Prisiminsime V. Kudirkos „Varpo“ jubiliejų. Po programos gros populiarūs latvių muzika „Kaja“.

Pradžią — 6.30 p.m. (18.30). Kviečiame senus ir jaunus iš arti ir toli atsilankyti į šį mums visiems reikšmingą minėjimą.

Valdyba

MAIDENHEAD

SKYRIAUS SUSIRINKIMAS

Vasario 10 d. Maidenhead skyrius pas J. Stulgaitį sušaukė metinį susirinkimą. Išrinkta nauja valdyba: pirmininkas E. Šova, sekretorius J. Stulgaitis, kasininkas S. Woronycz, revizoriai P. Girmys ir J. Kvietkauskas.

Atstovais į DBLS visuotinę suvažiavimą: E. Šova ir P. Tričys.

Susirinkime buvo aptarti skyriaus einamieji reikalai. Diskusijose vyravo opi tema liečianti bendradarbiavimą su tauta. Skyrius įgaliojo savo atstovus: 1. pritarti bendradarbiavimui su visomis organizacijomis Lietuvoje, kurios siekia krašto nepriklausomybės. 2. pritarti ir nuomoninių pasikeitimui su kitomis organizacijomis ar su pavieniais asmenimis, bet būti atsargiems.

Susirinkimas baigtas kavute ir užkandžiais. Ačiū kulinarams.

E.

BOLTONAS

PABALDIEČIŲ ŠOKIAI — PASISEKIMAS

Vasario 4 d., įvyko Boltono Tautų Komiteto surengti metiniai šokiai. Svečių buvo daug, salė buvo pilnutėlė ir vakaras praėjo labai smagioje ir draugiškoje nuotaikoje. Buvo taip pat labai malonu pastebėti didelį šokiuose dalyvaujantį lietuvių būrelį — jį juos atsilankė beveik visi Prestono lietuviai ir tautiečių minibusus iš Manchesterio ir Eccles. Ačiū jiems ir ypatingai ekskursijos organizatorei Angelai Kmitienei. Didelė padėka priklauso ir kitiems boltoniečių remėjams iš kitų vietovių, nepamirštant ir tolimesnio Šefildo tautiečių.

Šokių pasisekimui aktyviai prisidėjo ir vietiniai lietuviai. Šeimnininkės S. Keturakienė, M. Pauliukonienė ir Florence Silius, pagamino ir pardavinėjo maistą, loterijos bilietus energingai platino, sumušdami buvusius rekordus, Frances ir H. Silius, o visos vakaro ceremonijas pravedė šių šokių iniciatorius, pabaltiečių komiteto sekretorius ir vietinių lietuvių pirmininkas H. Vaineikis.

Dažnai yra skundžiamasi, kad mūsų veikla mažėja, kad, girdi, mes jau pasenome ir nebegalime. Galbūt sunku būtų su tuo nesutikti, bet šio vakaro pasisekimas yra geras įrodymas, kad reikia tik truputėlį noro ir ne per daug pastangų ir visi sunkumai, tikri ir įsivaizduojami, gali būti nugalėti.

Vietiniams ir apylinkės lietuviams ačiū ir valio!

LENKIJA

SVEIKINIMAS D. BRITANIJOS LIETUVIAMS

Gerbiami tautiečiai!

Siunčiame Jums nuoširdžiausius sveikinimus su Vasario 16-tąja — Lietuvos Nepriklausomybės švente.

Ta proga linkime kuo geriausios kloties Jūsų darbuose. Tegul meilė Lietuvos dega mūsų širdyse...

LVKD Ščecino skyriaus valdybos vardu J. Žaliapienis, pirm.

VOKIETIJA

Viernheimo CDU — krikščionių demokratų valdybos kvietimu, Lietuvos nepriklausomybės proga skaitė žurn. Kazys Baronas. Prelegentas nušvietė Lietuvos praeitį, nepriklausomybės gyvenimą bei okupacijas, taip pat paliesdamas šiandieninį gyvenimą — demonstracijas, „Sąjūdžio“ ir Lietuvos Laisvės Lygos, Lietuvos Tautinio Olimpino komiteto įsteigimą, sportinį gyvenimą ir kt.

Viernheimas yra Hesseno krašte, netoli Mannheimo ir Heidelbergo, skaito 35 tūkst. gyventojų.

NORI ATVAŽIUOTI Į BRITANIJĄ

Lietuvius mokytojas, kalbą angliškai nori iš Lietuvos atvykti į D. Britaniją.

Ieško lietuvių, kurie jį čia atsikviestų. Rašyti „EL“ Redakcija, 2 Ladbroke Gardens, London W11 2PT. Ant voko pažymėti „Svečias iš Lietuvos“.

„Europos Lietuvį“ siuntinėjame į visus pasaulio kraštus. Užsakykite „Europos Lietuvį“.

PAMALDOS

Nottingham — vasario 26 d., 11.15 val., Židinyje. DBLS sk. užprašytos pamaldos už Lietuvą. Su muzikagiesmėmis bus Canty šeima iš Škotijos

Nottingham — kovo 4 d., Šv. Kazimiere, 19 val., Židinyje.

Nottingham — kovo 5 d., 11.15 val., Židinyje.

Corbyje — kovo 5 d., Šv. Patrike, 14 val.

Northampton — kovo 5 d., Šv. Lauryne, 18 val., Craven St.

Bradforde — kovo 5 d., 12.30 val.

Eccles — kovo 12 d., 12.15 val.

ŠKOTIJA

VASARIO 16-tos MINĖJIMAS

Vasario 12 d. DBLS Škotijos skyriaus valdybos pastangomis buvo švenčiama platesniu mastu Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo šventė, kuri įvyko 14.00 val. Kun. J. Andriūšius vietinėje šv. Šeimos katalikų bažnyčioje atnašavo šv. Mišias už Lietuvą. Didelis būrys lietuvių iš vietinių ir iš tolimesnių vietovių susirinko į bažnyčią išklausyti šv. Mišių. Bažnyčioje taip pat buvo vietos savivaldybės atstovė (Councillor) Mrs. McAlorum ir dr. Reid. M.P.

Šv. Mišių metu skaitymus skaitė J. Bliūdžius ir P. Gečionis, o kun. J. Andriūšius pasakė tai dienai pritaikintą pamokslą. Mišių metu gražiai giedojo P. Dzidoliko vadovaujamas bažnytinis choras. Viešnia iš Nottinghamo V. Gasperienė giedojo solo. Procesijos metu pasirodė vietiniai skautai su gražiomis uniformomis, vadovaujant M. Juliui papuošę altorių Škotijos ir Lietuvos vėliavomis.

Po pamaldų visi skubėjo į klubo patalpas bendram pasivaivšinimui ir Valstybinės šventės minėjimui. Prisirinko pilnutėlė klubo salė. Nors ir susidarė sunkumų susodinti visus svečius, bet visi buvo priimti ir susodinti prie gausiai apkrutų stalų. Kun. J. Andriūšius palaiminus valgius ir pasivaivšinus, skyr. pirm. J. Bliūdžius pasveikino susirinkusius ir pristatė garbės svečius. Jie buvo sutikti plojimu.

DBLS-gos centro pirmininkas J. Alkis Valstybinės šventės proga priminė Lietuvius praeitį ir šių dienų įvykius Lietuvoje. V. Gasperienė pasveikino skautus ir juos apdovanojo lietuviškais spausdiniais bei saldumynais. Po jų kalbėjo atstovė (Councillor) Mrs. McAlorum, kuri yra lietuviškos kilmės, o pabaigoje tarė žodį vietinis dr. Reid M.P. Jis gražiai apibūdino Lietuvą ir lietuvių Škotijoje, ir pasižadėjo visokiais būdais remti ir padėti lietuviams Škotijoje, už tai jis susilaukė iš visų tos dienos dalyvių gražų pritarimą rankų plojimu.

Sk. pirm. J. Bliūdžius visiems Šventės dalyviams padėkojo ir pravedė TAUTOS FONDUI rinkliavą. Susirinkusieji suaukojo 74.00 sv.

Toliaus sekė meninė dalis. Pasirodė Škotijos tautinių šokėjų grupė „AUŠRA“ ir sušoko du šokius. Jai vadovauja K. Rugienienė. V. Gasperienė iš Nottinghamo, akomponuojant dukrelei, sudainavo net 14 dainų. Ji pralinksmino visus susirinkusius, už tai jie jai plojo po kiekvienos dainos. Škotijos lietuviai yra dėkingi už gražias ir malonias lietuviškas dainas. Buvo didelė ir vertinga loterija, kurioje daugelis laimėjo vertingų fantų. Minėjimas buvo baigtas Tautos Himnu.

J.BI.

PALAUDOTAS

A.A. ANTANAS PAKROSNIUS

Vasario 1 d., po sunkios ligos, namuose mirė Antanas Pakrosnis, 67 metų amžiaus. Jis buvo kilęs iš Prienų, paliko Lietuvoje savo brolių ir čia Škotijoje savo mylimą žmoną Marytę ir sūnų Tomą.

Praėjusių metų gegužės mėn. jam buvo padaryta sunki plaučių operacija, kuria buvo išimta viena pusė plaučių. Buvo sustiprėjęs, bet po kiek laiko pasijuto silpniau, pagaliau daktarai ištyrę pripažino vėžio ligą.

Vasario 3 d. vakare Antano kūnas buvo atvežtas į vietinę katalikų bažnyčią, kurioje susirinko didelis būrys jo draugų ir pažįstamų. Šv. Mišias aukojo kun. J. Andriūšius, o rytojaus dieną 10.30 val. buvo atnašaujamos laidotuvinės Mišios. Kun. J. Andriūšius pasakė gražų pamokslą ir apibūdino Antano gyvenimą. Po šv. Mišių jo kūnas buvo palydėtas į DALDOWIE CREMATORIUM.

Po laidotuvių, našlė Marytė ir sūnus Tomas pakvietė visus į klubą atsisveikinimo vaišėm, kuriose vietinių šeiminių, vadovaujant Antano žmonos sesutei, buvo skaniai pavaišinti. Antanas atvyko į Škotiją kaip ir kiti lietuviai, po karo. Antanas tarnavo Lenkų kariuomenėje, ir iš Italijos persikėlė į Škotiją ir apsigyveno Mossend. Čia susitiko vietinę lietuvaitę ir sukūrė šeimą. Antanas dirbo įvairius darbus, prieš keletą metų buvo darbe sužeistas ir nedirbo, kol pagaliau išėjo į pensiją. Buvo klubo vicepirmininkas, priklausė DBLS Škotijos skyriui.

Antanai, išleiskis ramybėje. J. Bliūdžius

PASAULYJE

Amerika nepataikaus sovietams

Pamažu pradeda aiškėti naujojo JAV prezidento Bušo užsienio politika. Naujasis valstybės sekretorius (užs. reik. ministras) James Baker apvažinėjo Europos valstybes ir per pasikalbėjimus su tų kraštų ministrais išdėstė JAV nusistatymą rūpimais reikalais. Tik atvažiavęs į Londoną, pareiškė, kad atsargumas ir realizmas bus svarbiausi dalykai, tariantis su Sovietų Sąjunga. Jis sakė nenoris trukdyti santykių su Maskva, bet šiuo metu nežinoma, ar Gorbačiovo reformos pasiseks. Kaip tik iš Maskvos praneša, kad Gorbačiovo oponentų veikla, o jų yra gana daug, pagyvėjo, tačiau jie nerandą asmens, kuris, reikalaujant esant, galėtų Gorbačiovą pakeisti.

Izraelis irgi esąs susirūpinęs, nes prezidentas Bušas, manoma, nebus toks dosnus Izraeliui. Iki šiol Amerika remdavo Izraelį 3 milijonais dolerių per metus. Pradėjus kalbėtis su PLO (palestiniečių organizacija), Amerikos politika pasidarė kritiškesnė. Neseniai pasmerkė Izraelį už žmogaus teisių laužymą jų okupuotose palestiniečių srityse. Šią kritiką iki šiol Amerika taikydavo tik sovietų kraštams, kuriuos dabar — net pagiria.

Bebūdamas Europoje James Baker taip pat pagyrė NATO (šiaurės Atlanto karinę sąjungą). Sutarta sukviešti NATO viršūnių konferenciją gegužės mėn., kada tai organizacijai sueis 40 metų nuo jos įsteigimo. Visos valstybės pritarė NATO pajėgų stiprinimui, išskyrus Vokietiją, ji priešinsis atominį ginklų modernizacijai, nes sako, toks žygis eitų prieš Gorbačiovo nuolaidumą apsiginklavimo reikale.

Vengrija ir Lenkija atskrato komunizmo įdomūs, neįprasti dalykai vyksta tose valstybėse. Pats komunistų partijos vadas Karoly Grosz prisipažino, kad komunistų partijos valdžia Vengrijoje padarė daug klaidų ir kad taip toliau negalima tęsti. Parlamentas leido steigti kitoms partijoms, nes sako konkurencija tarp partijų gali tik į gerą išeiti.

Lenkijoje tuo tarpu Solidarumo vadai, kurie daug metų iškentėjo kalėjimuose, buvo pakviesti deryboms su tais, kurie juos uždarė į kalėjimus. Sakoma, kad buvę kaliniai ir jų kaltintojai pasisveikino vienas su kitu ir pradėjo tartis, kaip išgelbėti kraštą iš ekonominės krizės. Solidarumas būsiąs įteisintas.

Pačioje Rusijoje irgi eina aštrūs debatai tarp ekonomistų ir politikų, kai kurie jau net pradėjo kritikuoti Markšą ir reikalauja duoti ūkininkams žemės ir leisti prekybininkams laisvai prekiauti. Siūloma imti pavyzdį iš Vengrijos. Bet yra ir kitokių nusistatymų, ypač yra kritikuojamas Pabaltijos valstybės, kurios teisę į privačią nuosavybę įrašė net į savo konstitucijas. Taipgi prisibijoma, kad per rinkimus į Aukščiausią Sovietų Tarybą pabaltiečiai išrinksi nacionalistus-deputatus, kurie, atvykę į Maskvą per posėdžius, gali pridaryti visokių „šunybių“.

Šėtoniška proza

Anglų rašytojas Salman Rushdie parašė novelę vardu *Satanic Verses* (šėtoniškos eilės), kurią išleido Viking Penguin knygų leidykla. Toje knygoje pranašas Mohametas yra sužmoginamas. Bet kaip pats autorius sako, kad tai nėra istorinė knyga, bet tik novelė. Muzulmonai tačiau pradėjo kelti didelį triukšmą Britanijoje ir kitur. Indijoje per demonstracijas jau žuvo nemažai žmonių. Muzulmonai tvirtina, kad tai yra šventvagiška knyga ir turi būti išimta iš apyvartos. Daug susirūpinimo sukėlė Irano ajatolos Khomeni sprendimas, kad autorius ir knygos leidėjai turi būti nužudyti. Kas tą padarys, bus laikomas nusipelnęs dangaus. Pats autorius jau paprašė policijos apsaugą, nes jis grąsinimą laiko rimtu.

NEGAVAU VIZOS

Vasario 14d. pažadėta kelionė į Vilnių buvo atšaukta, nes negavau vizos per Sovietų Sąjungą vykti į Lietuvą. Buvau jau ir dovanėles susikrovęs, nes maniau, kad tuo pačiu susitiksiu su broliais, kurių nesu matęs nuo 1944 m. Pirmadienį, 15 val. Sovietų Ambasados konsuliario skyriaus tarnautojas man pranešė, kad vizos negausiu. Priežasties nenurodė. Todėl kelionę į Lietuvą atidėjau kitam kartui.

VI. Dargis